

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

3. října 2013 *

„Příslušnost, uznávání a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech — Nařízení (ES) č. 44/2001 — Působnost — Způsobnost fyzických osob k právům a právním úkonům — Výlučná příslušnost pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem — Rozsah — Nesporné řízení týkající se práva osoby, již byl ustanoven opatrovník a jež má bydliště v členském státě, nakládat se svým nemovitým majetkem nacházejícím se v jiném členském státě“

Ve věci C-386/12,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sofijski gradski sad (Bulharsko), ze dne 29. června 2012, došlým Soudnímu dvoru dne 13. srpna 2012, v řízení zahájeném

Siegfriedem Jánosem Schneiderem,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (zpravodajka) a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokát: N. Jääskinen,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za německou vládu T. Henzem a J. Kemper, jako zmocněnci,
- za maďarskou vládu K. Szíjjártó a Á. Szilágyi, jako zmocněnkyněmi,
- za rakouskou vládu A. Poschem, jako zmocněncem,
- za vládu Spojeného království A. Robinsonem, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi V. Savovem a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

* Jednací jazyk: bulharština

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 22 bodu 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci nesporného řízení zahájeného na návrh S.J. Schneidera, maďarského státního příslušníka, jemuž byl ustanoven opatrovník, k získání souhlasu s prodejem jeho spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území Bulharské republiky.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 44/2001

- 3 V bodě 7 odůvodnění nařízení č. 44/2001 se uvádí:
„Oblast působnosti tohoto nařízení by měla zahrnovat všechny hlavní věci spadající do oblasti občanského a obchodního práva kromě určitých přesně stanovených záležitostí.“
- 4 Bod 19 odůvodnění uvedeného nařízení zní takto:
„Musí být zajištěna návaznost mezi [Úmluvou o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968 (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32, dále jen ‚Bruselská úmluva‘)] a tímto nařízením a musí být za tímto účelem stanovena přechodná ustanovení. Stejná potřeba návaznosti platí, pokud jde o výklad Bruselské úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství, a protokol z roku 1971 [o výkladu Soudním dvorem v revidovaném a pozměněném znění] by měl zůstat použitelný i pro věci, které jsou již projednávány ke dni vstupu tohoto nařízení v platnost.“
- 5 Článek 1 odst. 1 a 2 písm. a) nařízení č. 44/2001 stanoví:
„1. Toto nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní.
2. Toto nařízení se nevztahuje na:
a) věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti.“
- 6 Článek 22 téhož nařízení, který se nachází v oddíle 6 kapitoly II tohoto nařízení, nadepsaném „Výlučná příslušnost“, stanoví:
„Bez ohledu na bydliště mají výlučnou příslušnost:
1) pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, soudy členského státu, na jehož území se nemovitost nachází.
[...]"

Bulharské právo

- 7 Podle čl. 168 odst. 2, ve spojení s čl. 165 odst. 4 a čl. 130 odst. 3 zákona o rodině (Semeen kodeks) je nakládání s nemovitostmi, které jsou ve vlastnictví osob, jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena, přípustné se souhlasem Rajonen sad (obvodní soud), v jehož obvodu mají tyto osoby bydliště, jestliže toto nakládání není v rozporu se zájmem dotyčných osob.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 8 Maďarský soud podřídil podle maďarské právní úpravy S. J. Schneidera režimu opatrovnictví, a za tímto účelem ustanovil zákonného zástupce a profesionálního opatrovníka, který je rovněž maďarským státním příslušníkem.
- 9 Po smrti své matky dne 17. června 2009 S. J. Schneider zdědil polovinu bytu nacházejícího se ve městě Loveč (Bulharsko), přičemž druhá polovina patří jeho bratrovi.
- 10 Siegfried János Schneider podal se souhlasem svého opatrovníka návrh u Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) za účelem získání souhlasu s prodejem svého spoluvlastnického podílu na uvedeném nemovitém majetku. Na podporu svého návrhu uvedl výhody, které pro něj tento prodej představuje: umožnil by mu pokrýt jeho specifické potřeby v Maďarsku, zejména výdaje na stálou lékařskou péči a ubytování ve zdravotnickém zařízení.
- 11 Rozhodnutím ze dne 29. února 2012 Sofijski rajonen sad tento návrh zamítl z důvodu, že nakládání s dotyčným majetkem není v zájmu osoby, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena. Tento soud tak rozhodl, že je v rozporu se zájmem S. J. Schneidera, jenž je plnoletý a jehož zájmy chrání opatrovník, aby byl jeho nemovitý majetek prodán a takto získané peníze byly vloženy do fondu, ale on sám zůstal bez domova v Maďarsku.
- 12 Siegfried János Schneider podal proti uvedenému rozhodnutí odvolání k Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii).
- 13 Vzhledem k tomu, že Sofijski gradski sad došel k závěru, že z čl. 22 bodu 1 nařízení č. 44/2001 jasně nevyplývá, zda je toto ustanovení použitelné na taková nesporná řízení, jako je řízení, které před ním probíhá, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Použije se čl. 22 bod 1 [nařízení č. 44/2001] pouze na sporná řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem, nebo i na nesporná řízení, v nichž se státní příslušníci členského státu, jejichž způsobilost k právním úkonům byla soudem tohoto státu podle jeho vnitrostátních právních předpisů omezena a jimž byl ustanoven opatrovník (rovněž státní příslušník tohoto státu), domáhají práva nakládat s nemovitým majetkem, jehož jsou vlastníky a který se nachází na území jiného členského státu?“

K předběžné otázce

- 14 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 22 bod 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na nesporné řízení zahájené státním příslušníkem členského státu, jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena poté, co mu byl ustanoven opatrovník v souladu s vnitrostátními právními předpisy tohoto státu, u soudu jiného členského státu za účelem získání souhlasu s prodejem spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území tohoto jiného členského státu.

- 15 Všechny členské státy, jež Soudnímu dvoru předložily vyjádření, a Evropská komise mají za to, že tato otázka musí být zodpovězena záporně. Rovněž mají za to, že takové nesporné řízení, jako je řízení dotčené v původním řízení, se týká způsobilosti fyzických osob k právům a právním úkonům ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001.
- 16 V důsledku toho bude v rámci přezkumu předběžné otázky rovněž třeba podat výklad uvedeného ustanovení nařízení č. 44/2001.
- 17 Úvodem je třeba připomenout, že podle čl. 1 odst. 1 a odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001 se toto nařízení vztahuje „na věci občanské a obchodní“ bez ohledu na druh soudu, avšak „způsobilost[...] fyzické osoby k právům a právním úkonům“ je z věcné působnosti tohoto nařízení vyloučena.
- 18 Kromě toho z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pojem „věci občanské a obchodní“ ve smyslu článku 1 nařízení č. 44/2001 musí být považován za autonomní pojem, který je nutno vykládat s odkazem jednak na cíle a systém tohoto nařízení, a jednak na obecné zásady vyvozené ze všech vnitrostátních právních systémů. Tak tedy zejména musí být rozsah působnosti tohoto nařízení určen v zásadě podle znaků, které charakterizují povahu právních vztahů mezi účastníky řízení nebo předmět tohoto řízení (viz zejména rozsudky ze dne 18. května 2006, ČEZ, C-343/04, Sb. rozh. s. I-4557, bod 22, a ze dne 28. dubna 2009, Apostolides, C-420/07, Sb. rozh. s. I-3571, body 41 a 42, jakož i citovaná judikatura).
- 19 S cílem zajistit v co největším možném rozsahu rovnost a jednotnost práv a povinností vyplývajících z nařízení č. 44/2001 pro členské státy a zúčastněné osoby je nutné pojem „způsobilost fyzické osoby k právům a právním úkonům“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení vykládat autonomně.
- 20 Pokud jde o soud příslušný pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem, z čl. 22 bodu 1 nařízení č. 44/2001 vyplývá, že mají výlučnou příslušnost soudy členského státu, na jehož území se nemovitost nachází.
- 21 Je rovněž třeba zdůraznit, že ve své judikatuře týkající se čl. 16 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy, která podle bodu 19 odůvodnění nařízení č. 44/2001 platí i pro výklad čl. 22 bodu 1 tohoto nařízení, Soudní dvůr rozhodl, že uvedený článek musí být vykládán v tom smyslu, že výlučná příslušnost soudů smluvního státu, kde se nemovitost nachází, nezahrnuje všechny žaloby týkající se věcných práv k nemovitostem, ale pouze takové žaloby, které spadají do působnosti uvedené úmluvy a zároveň směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitosti nebo existence jiných věcných práv k ní a k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad, které vyplývají z jejich právního postavení (viz zejména rozsudky ze dne 10. ledna 1990, Reichert a Kockler, C-115/88, Recueil, s. I-27, bod 11, jakož i výše citovaný ČEZ, bod 30).
- 22 Jak však tvrdily všechny členské státy, jež Soudnímu dvoru předložily písemná vyjádření, a Komise, takový návrh, jako je návrh, o němž se jedná v původním řízení, nespadá do působnosti nařízení č. 44/2001.
- 23 Účelem řízení zahájeného na návrh S.J. Schneidera, maďarského státního příslušníka, jemuž byl ustanoven opatrovník, je totiž získat souhlas s prodejem spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území Bulharské republiky.
- 24 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, je třeba poukázat na to, že se S.J. Schneider domáhá uvedeného souhlasu, neboť jakožto osoba, jíž byl ustanoven opatrovník, má omezenou způsobilost k právním úkonům. Může totiž nakládat se svým nemovitým majetkem pouze prostřednictvím jiné osoby, která jedná jeho jménem jakožto opatrovník, a s předchozím souhlasem soudu.

- 25 Z předkládacího rozhodnutí rovněž vyplývá, že podle ustanovení bulharského zákona o rodině je uvedený souhlas soudu ochranným opatřením ve prospěch osoby, již byl ustanoven opatrovník, které je požadováno zákonem z důvodu, že tato osoba již nemá právo samostatně nakládat se svým nemovitým majetkem. Předkládající soud totiž uvedl, že se takový souhlas udělí pouze v případě, že se zcizení dotyčného nemovitého majetku uskuteční v zájmu chráněné osoby.
- 26 Z toho plyne, že návrh osoby, již byl ustanoven opatrovník, jehož předmětem je získání takového souhlasu s nakládáním s jejím nemovitým majetkem, jako je souhlas, jenž je předmětem původního řízení, je návrhem, který se přímo týká způsobilosti dotyčné fyzické osoby k právům a právním úkonům ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001. Nezbytnost získat souhlas soudu s nakládáním s nemovitým majetkem ve vlastnictví osob, jimž byl ustanoven opatrovník, je totiž přímým důsledkem nezpůsobilosti těchto osob k právním úkonům z důvodu opatření, jež chrání tyto osoby pro účely realizace takovýchto úkonů.
- 27 Tento výklad je podpořen zprávou p. Jenarda o úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1), jejíž věcná působnost se shoduje s věcnou působností nařízení č. 44/2001. Ze strany 10 této zprávy totiž vyplývá, že použití této úmluvy je omezeno na „spory a rozhodnutí, jejichž předmětem jsou všechny smluvní a mimosmluvní závazkové vztahy, které se netýkají osobního stavu nebo způsobilosti osob k právům a právním úkonům, oblasti dědění, včetně dědění ze závěti a majetkových vztahů mezi manželi, konkurzu nebo sociálního zabezpečení, a že se úmluva musí v tomto ohledu vykládat v co nejširším možném smyslu“.
- 28 Pokud jde konečně o okolnost, že se ve věci v původním řízení souhlas soudu s prodejem, kterého se domáhá osoba, již byl ustanoven opatrovník, týká nemovitého majetku v jejím vlastnictví, je třeba konstatovat, že tento zvláštní aspekt původního řízení nelze považovat za určující pro účely kvalifikace tohoto řízení jako řízení týkajícího se „věcných práv k nemovitostem“ ve smyslu čl. 22 bodu 1 nařízení č. 44/2001. Jak totiž správně tvrdí německá a maďarská vláda, vláda Spojeného království a Komise, takové řízení nesměřuje k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitosti, a ostatně ani k zajištění ochrany výsad vyplývajících z vlastnického práva osoby, již byl ustanoven opatrovník, jakožto vlastníka uvedené nemovitosti.
- 29 V této souvislosti je třeba konstatovat, že na stranách 34 a 35 výše uvedené zprávy p. Jenarda se v komentáři k článku 16 Bruselské úmluvy uvádí, že se pravidlo příslušnosti upravené v uvedeném čl. 16 odst. 1 písm. a), které odpovídá pravidlu stanovenému v čl. 22 bodě 1 nařízení č. 44/2001, které je „založeno na předmětu návrhu“, týká „sporů, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem“.
- 30 Ve věci v původním řízení je přitom jediným předmětem řízení určit, zda je v zájmu osoby, jež má omezenou způsobilost k právním úkonům, zcizit její nemovitý majetek, aniž je zpochybněno její věcné právo k tomuto majetku jako takové.
- 31 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že nařízení č. 44/2001, a zejména jeho čl. 22 bod 1 musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na nesporné řízení zahájené na návrh státního příslušníka členského státu, jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena poté, co mu byl ustanoven opatrovník v souladu s vnitrostátními právními předpisy tohoto státu, u soudu jiného členského státu za účelem získání souhlasu s prodejem jeho spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území tohoto jiného členského státu, neboť takové řízení se týká „způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, která je z jeho věcné působnosti vyloučena.

K nákladům řízení

- 32 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, a zejména jeho čl. 22 bod 1 musí být vykládán v tom smyslu, že se nepoužije na nesporné řízení zahájené na návrh státního příslušníka členského státu, jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena poté, co mu byl ustanoven opatrovník v souladu s vnitrostátními právními předpisy tohoto státu, u soudu jiného členského státu za účelem získání souhlasu s prodejem jeho spoluvlastnického podílu na nemovitém majetku, který se nachází na území tohoto jiného členského státu, neboť takové řízení se týká „způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) tohoto nařízení, která je z jeho věcné působnosti vyloučena.

Podpisy.